

PhDr. Hana Skálová
PhDr. Mgr. Markéta Ivánková, Ph.D.

Ústav vědeckých informací
1. lékařské fakulty UK a VFN

1. LÉKAŘSKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

ZALOŽENÍ KNIHOVĚDNÉHO ODDĚLENÍ ÚVI 1. LF UK: PŘÍPADOVÁ STUDIE

Začít?

Prostředí špičkové lékařské fakulty a fakultní nemocnice je orientováno na nejnovější oborové informace.

Stárnutí informací v molekulárních vědách a v medicíně je extrémně rychlé. Příčinou je dynamika vývoje vědy a překonávání starších poznatků novými.

Význam historických fondů v tomto kontextu proto není prioritou.

Proč začít?

Aktuální stav poznání vychází z práce předchozích generací – průkopníků oboru, jejich následovníků.

Velké množství poznatků např. z přelomu 19. a 20. století umožnilo v současné době vznik zcela nových oborů, když jsou dostupné adekvátní technologie. Věda překročila „molekulární práh“.

Stoupá zájem o „historické informace“ nejen z této doby.

Stárnou nejen informace. Historické knižní fondy jsou ohroženy (bio)degradací a potřebují adekvátní ošetření a uložení.

Historické knižní fondy jsou majetkem instituce a musí být řádně evidovány a chráněny.

Jak začít?

Vize.

Argumentace:

představení vize a její smysluplnosti vedení fakulty.

Technické vybavení.

Personální zajištění.

Kompatibilita s vnějšími strukturami.

- **vytvoření uceleného funkčního systému**
- **prezentace výsledků**

Zakázaná slova?

To nejde!

U nás o to není zájem.

Už mě to nebaví.

U Nemocnice 4, kde ÚVI sídlí od roku 2009. Fotografie Tomáš Herrmann (ÚVI)

Knihovědné oddělení ÚVI 1. LF UK a VFN

založeno říjen 2015

tomu předcházelo
získání

prostor

technického vybavení

norem (znalost i jejich realizace)

mzdových prostředků
(vyčlenit pracovní dobu)

Personální kapacita pro katalogizaci starých tisků do CKISu

Personální kapacita pro konzervování a restaurování

Personální kapacita pro správu digitalizace

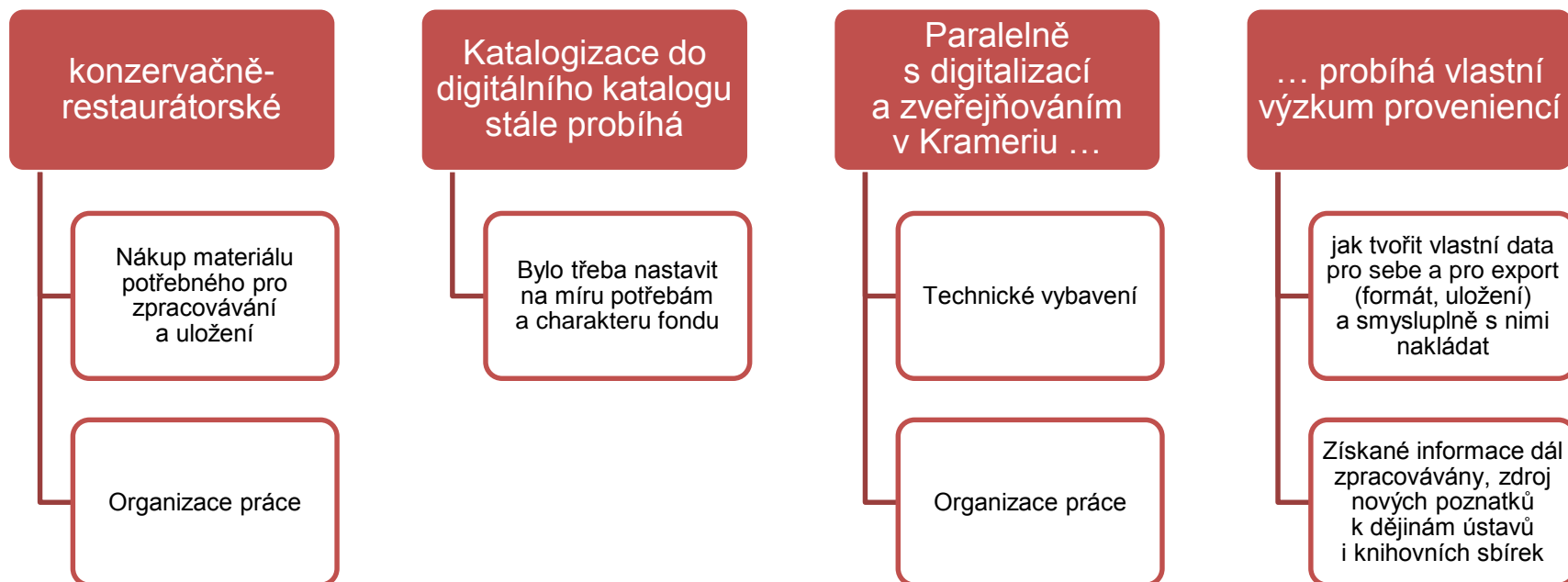
Personální kapacita pro skenování a úpravu souborů

ÚSTAV DĚJIN LÉKAŘSTVÍ

Nejrozsáhlejší a nejcennější část historických fondů 1. LF UK

Přes 2500 svazků sbírky starých tisků

Zde se začalo – krystalizace organizační struktury oddělení, technicko-materiálního zázemí a postupů tvorby dokumentace pro specifické účely sbírky

Uložení fondu STT pro Ústav dějin lékařství

Než mohla vlastní práce začít

Díky novým prostorám
(přesun fondu do jiné budovy)
z fondu vyčleněny staré tisky
Nejen stěhování, ale i rekonstrukce.

Depozitář:

stálá teplota

udržování vlhkosti

rekuperační jednotka

Rekonstrukce prostor přilehlých k depozitáři. Zdroj: dokumentace ÚVI

Uložení: nový depozitář 2010 (po stěhování)

Fotografie převzaty z diplomové práce Mgr. Ivany Kafkové *Průzkum fondů starých tisků a rukopisů fakultních knihoven Univerzity Karlovy v Praze* (Přílohy, ii): několik řad za sebou, málo zářáček, nekompletní soupis publikací, staré řazení

Uložení: pojízdné kovové regály 2016; 2019

Depozitář září 2016 (instalace proběhla na jaře 2016)
Řazení NOVÉ – dle signatur. Fotografie Klára Andresová (ÚVI)

Depozitář říjen 2019
Fotografie Markéta Ivánková (ÚVI)

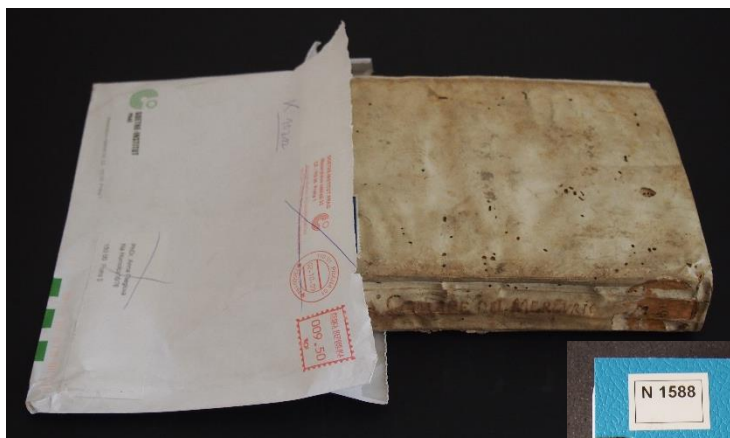
Uložení fondu

provázky a papírové obálky

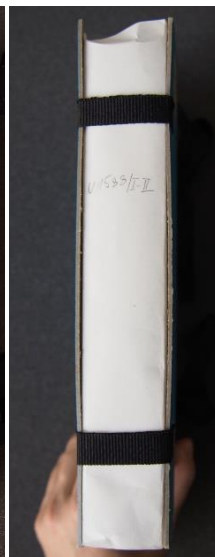
spisové desky s tkanicí (nahrazováno od 2016)

krabice na míru z alkalické lepenky (dnes zbývají poslední spisové desky)

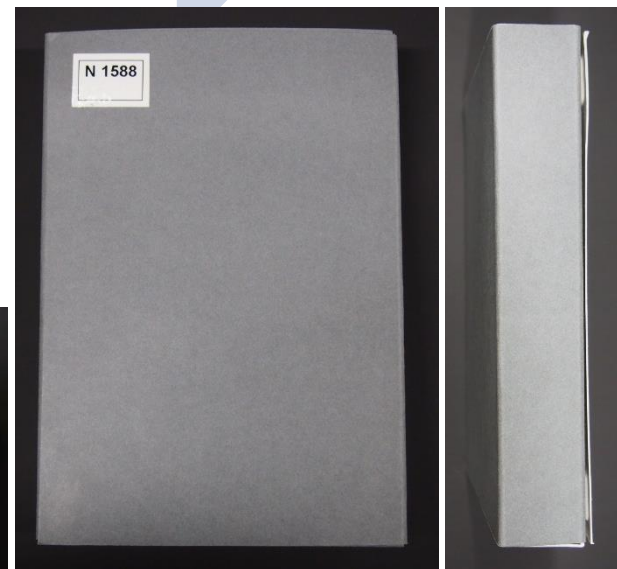
vyráběno průběžně na základě měření pH

K 10212 Fotografie Markéta Ivánková (ÚVI)

Fotografie Klára Andresová (ÚVI)

Fotografie Markéta Ivánková (ÚVI)

Fotografie Klára Andresová (ÚVI)

Fotografie Markéta Ivánková (ÚVI)

Uložení září 2016

Fotografie Klára Andresová (ÚVI)

Uložení září 2019

Fotografie Markéta Ivánková (ÚVI)

Logika restaurátorských prací na fondu

Restaurování fondu – nákup materiálu a techniky nezbytných pro realizaci

Konzervace
a restaurování

muzejní vysavač
latexové houby na čištění
dotykový pH metr
chemikálie na odkyselování

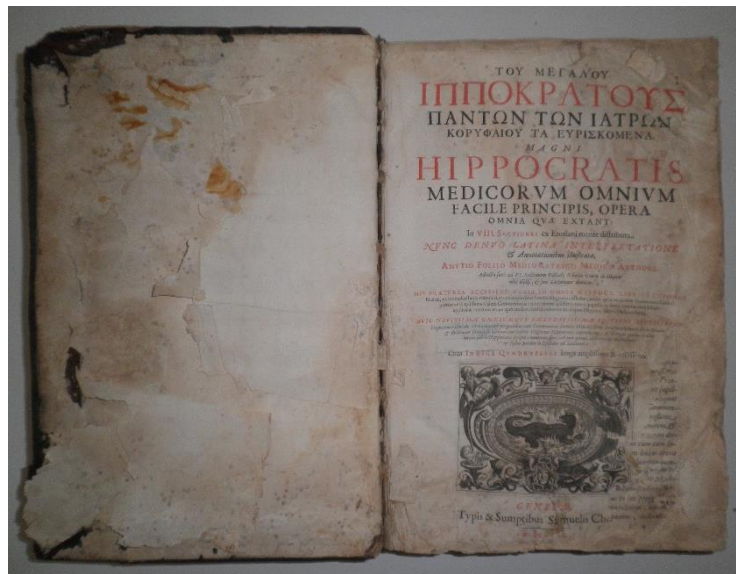
alkalické papíry a alk. lepenky
japonský papír
lepidla

Následné
šetrnější
zpřístupnění

molitanové klíny
těžítka z olůvek zašitých do tkaniny
(rukavice: manipulace uživateli)

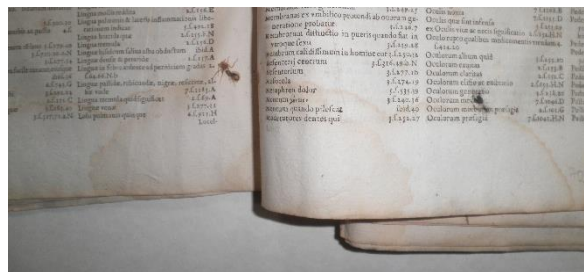
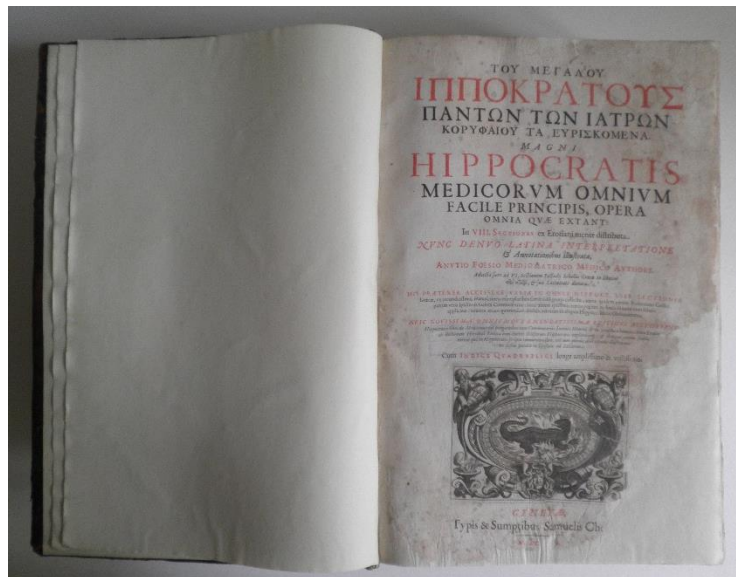
Restaurování fondu

První knihy se začaly restaurovat 2016

začalo se K 1589

Fotografie Irena Brunnhofarová (ÚVI)

Ukázky knih, které se restaurovaly v prvním sledu

K 11322

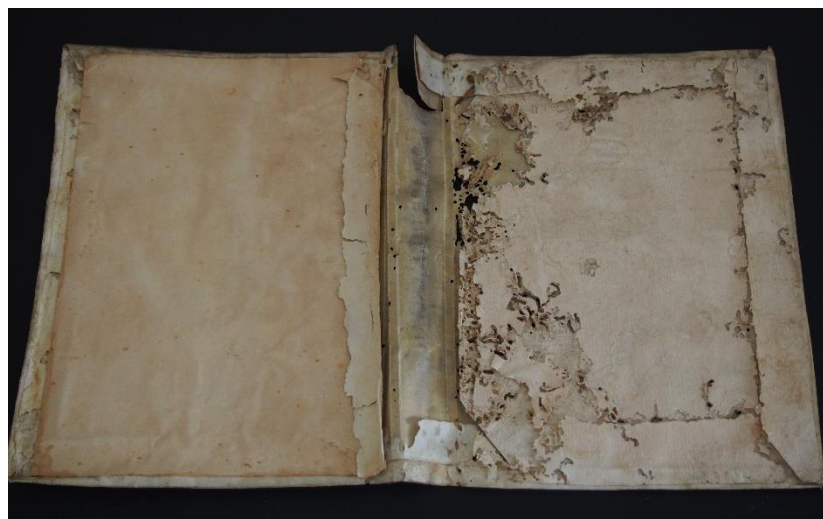

K 6129

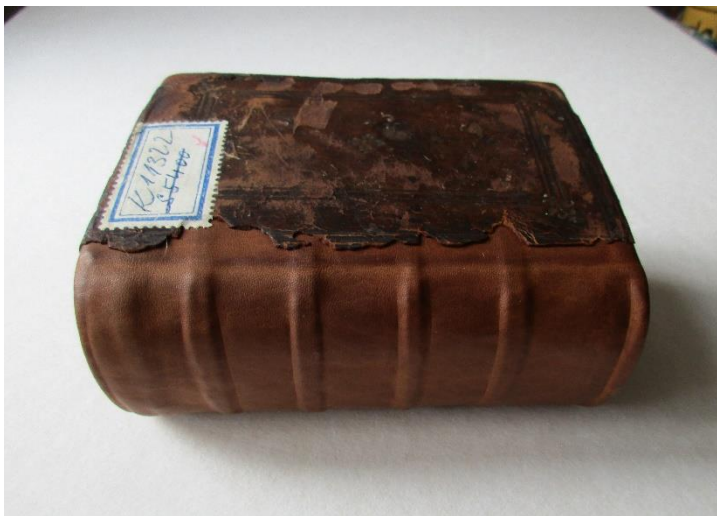
K 3593

Fotografie Irena Brunnhoferová (ÚVI)

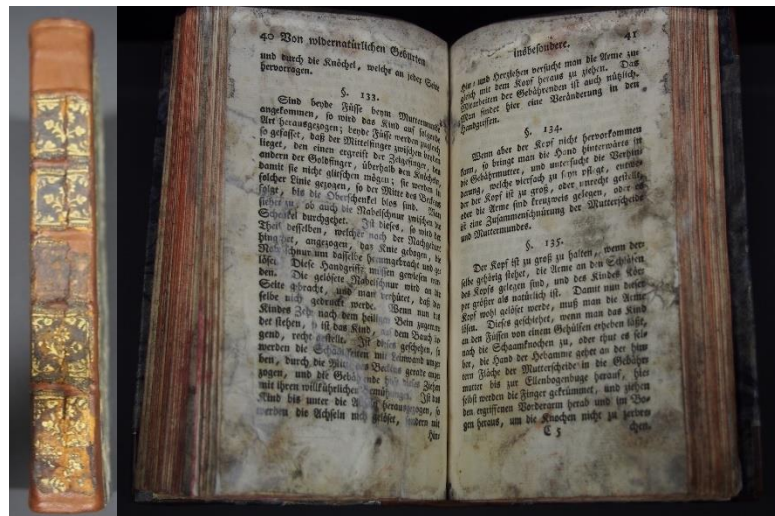

K 10212

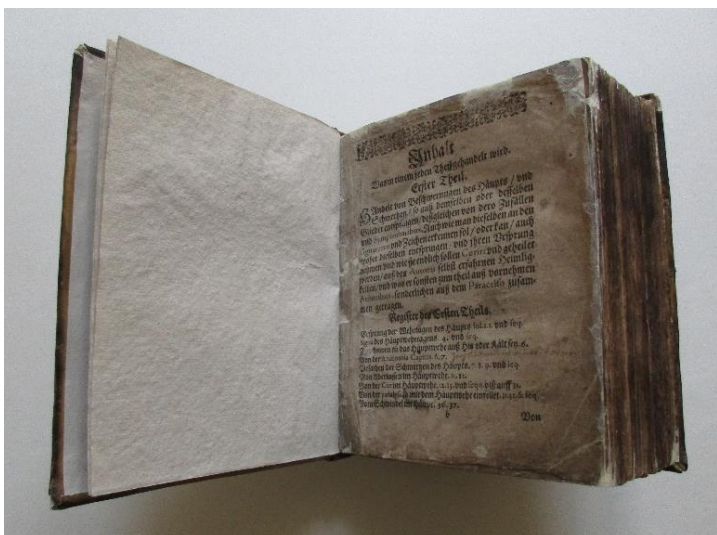
Ukázky knih, které se restaurovaly v prvním sledu

K 11322

K 6129

K 3593

Fotografie Irena Brunnhoferová (ÚVI)

K 10212

Postup prací – systematický návod

Čištění knižního fondu od prachu pomocí vysavače –
vazba, ořízky

Průběžný průzkum kondice knižního fondu a jeho
vyhodnocení s doporučením základních opatření, jako
je uložení do krabic a pouzder z alkalických lepenek
vyrobených na míru poškozených knih

Správce fondu na základě průzkumu a vzhledem
k hodnotě a obsahu knihy může rozhodnout o jejím
restaurování, které se dá rozdělit podle povahy poškození
na restaurování komplexní, částečné, ambulantní opravu

Restaurátor odevzdává práci s fotodokumentací
a restaurátorskou zprávou včetně doporučeného
ochranného režimu

Zpracování fondu (katalogizace)

probíhá průběžně a po etapách (půlstoletí)
nahrazuje stávající lístkový katalog

MARC 21, RDA, v souladu s metodikou Národní knihovny

kromě ukládání záznamů do CKISu

také zvlášť textová forma přehledného soupisu přístupná on-line na stránkách ÚVI

obrazové přílohy ve formátu PDF (obálky, hřbet, titulní list...)

odkaz na námi zdigitalizovaný exemplář, nebo na externí url jiné instituce

NEPŘÍHLÁSEN

Centrální katalog Univerzity Karlovy

» Přihlášení - UK » Přihlášení - ostatní » Odhlášení » Nastavení » Datažba » Dotazy a připomínky » Nápoveda

» Vyhledávání » Výsledky dotazu » Předchozí dotazy » Má schránka

» Přidat do mé schránky » Lokalizovat » Uložit/odeslat » Uložit na server » SF

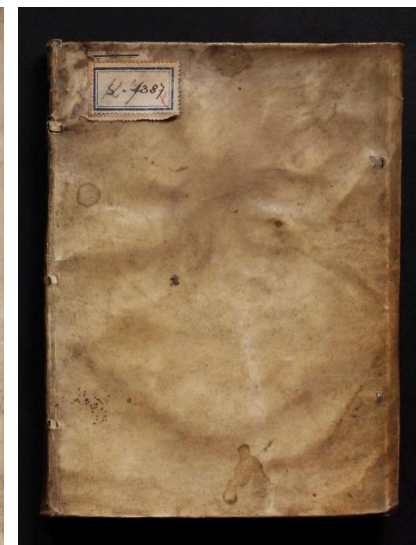
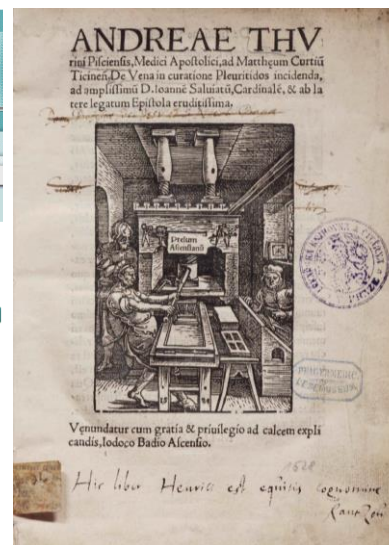
Úplné zobrazení záznamu

Zvolte formát: Standardní formát Katalogizační lístek Zkrácený záznam S návěstími polí S kódy polí MARC

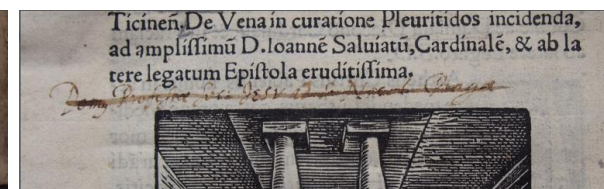
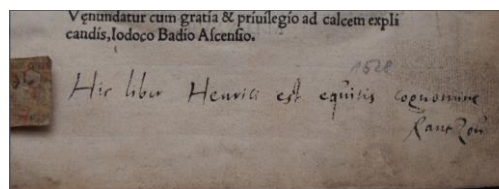
Záznam 1 z 2

◀ Předchozí záznam ▶ Další záznam ▶

Číslo záz.	002138877
Autor	• Turini, Andrea, asi 1473-1543
Název	• Andreae Thyrini Pisciensis, Medici Apostolici, ad Mattheum Curtiu[m] Ticinen[n]. De Vena in curatione Pleuritidos incidenda, ad amplissimu[m] D. Ioanne[m] Saluiatu[m], Cardinale[m], & ab la tere legatum Epistola eruditissima
Naklad. údaje	[Paříž] : Iodoco Badio Ascensio, 1528
Popis	XXXIX listů ; 8° (23 cm)
Vediz-osobní jm.	• Badius, Josse, 1462-1535
Poznámka	Rok vydání z kolofonu Na titulním listu natištěno: Venundatur cum gratia & priuilegio ad calcem explicandis Připojená digitální kopie z google books
Poznámka	Obsahuje přívazek 1: Mentagra, siue tractatus de causis preseruatiuis, regimine et cura morbi Gallici vulgo Malafrancos[um] ingenio, peritia & experientijs artium & medicine[m] Doctoris studij Bo noniensis approbatissimi, Vue[n]delní hock de Brackenau, exactissimis diligencia & studio comortatus CZ-PrULV
Jednotky-vše	Všechny jednotky
Jednotky-DK	1. lékařská fakulta
Digitální objekt	<ul style="list-style-type: none"> Titulní strana Přední deska Zadní deska Hřbet Rukopisná vlastnická poznámka - Hic liber Henrici est equitis cognomine Rantzau Štítek - Ex libris Bibliotheca Leonhardi de Verbeeck du Chateau M. Dris Rukopisná vlastnická poznámka - Domus Professae Soc. IESU ad S. Nicol. Pragae
Elumistění	Digitální zovaný dokument
Výraz tez.-dle \$2	<ul style="list-style-type: none"> lékařství terapie nemoc
Chronolog. termín	15.-16. století
Žánr/forma	odborná pojednání
Skupina Konspektu	094 - Staré tisky 61 - Lékařské vědy. Lékařství
MDT	61
Citace	TURINI, Andrea. Andreae Thyrini Pisciensis, Medici Apostolici, ad Mattheum Curtiu[m] Ticinen[n]. De Vena in curatione Pleuritidos incidenda, ad amplissimu[m] D. Ioanne[m] Saluiatu[m], Cardinale[m], & ab la tere legatum Epistola eruditissima. Paříž: Iodoco Badio Ascensio, 1528. Dostupné také z: https://books.google.cz/books?

Obrazová dokumentace přístupná
v centrálním katalogu UK

Provenience

Průběžně zpracovávány při katalogizaci fondu

- vlastní databáze (text)
- součást záznamu při katalogizaci
- systematicky ukládána také fotodokumentace

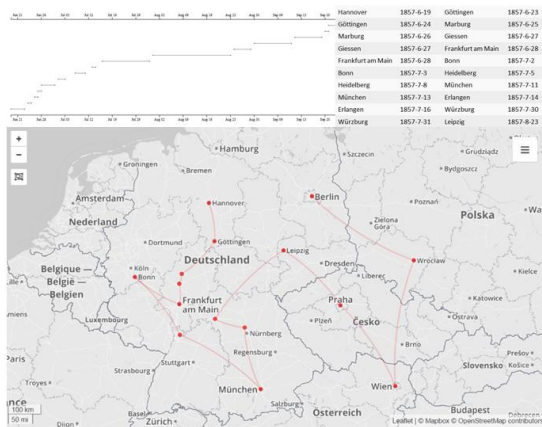
srovnání s katalogy zaniklých knihoven – identifikace exemplářů (Prager medicinisches Lesemuseum, Friedrich Wilhelms Institut...)

Zdroj: Markéta Ivánková (ÚVI)

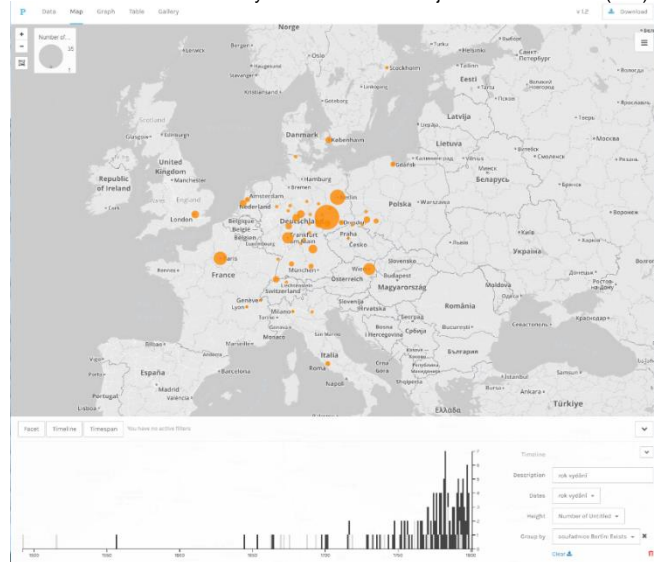
Vizualizace získaných dat

sbírek bývalých vlastníků nebo interaktivního přehledu času a místa vydání určitých knih...

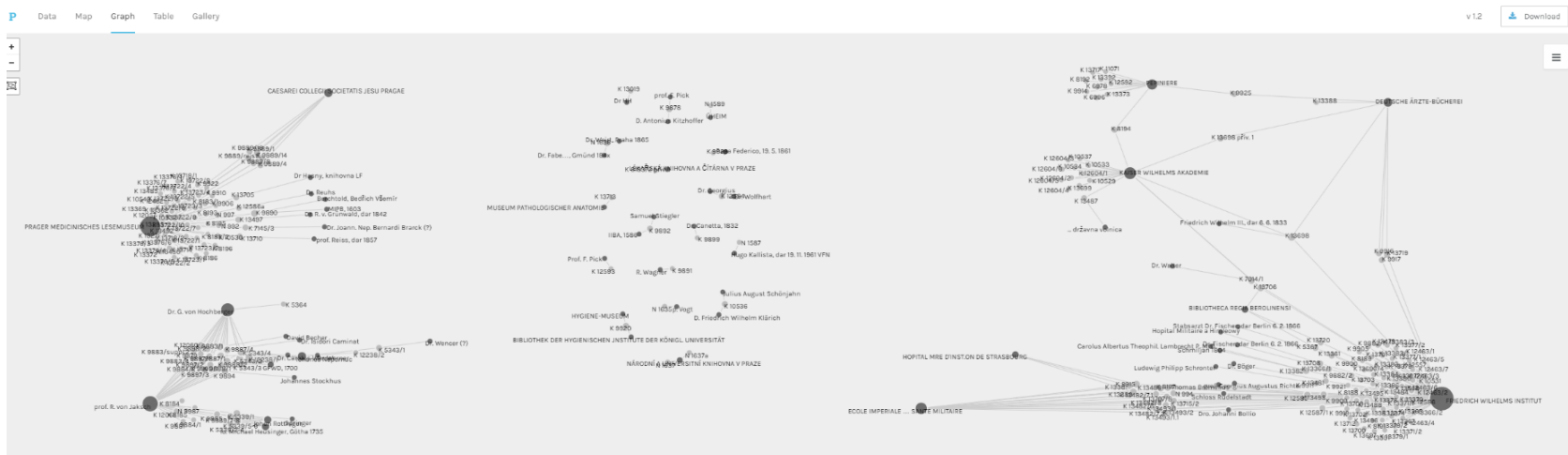

Cesta prof. Václava Grubera po anatomických ústavech v roce 1857; rekonstruováno z jeho deníků. Zdroj: Markéta Ivánková (ÚVI)

Interaktivní model místa a roku vydání porodnické literatury ve sbírce ÚDL. Zdroj: Markéta Ivánková (ÚVI)

Prozatímní výstupy používající již existující nástroje

Dynamický graf proveniencí v publikacích velkého formátu ve sbírce ÚDL. Zdroj: Markéta Ivánková (ÚVI)

Digitalizace

primárně pro digitální knihovnu Kramerius; ProArc od roku 2017 (<http://kramerius.lf1.cuni.cz> a <http://kramerius.cuni.cz/lf1>)

tým a organizace práce
software (koupě, zaškolení), úložiště dat administrace systému, výběr svazků určených k digitalizaci, hlášení do Registru digitalizace

technické vybavení
plochý skener
původně pro digitalizaci závěrečných prací

kolébkový

Digitální knihovna 1.LF UK

Hledat v digitální knihovně ...

Sbirky Procházet Informace English

Výsledky: 1 - 25 25

22 3 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0

Řazení: Nově přidané

Dostupnost

- pouze veřejné 24
- pouze neveřejné 1
- Vše 25

Klíčové slovo

- Lékařské vědy, Lékařství 11
- Staré tisky 8
- Lékařství 6
- Anatomie člověka a srovnávací anatomie 5
- Anatomie 4
- Chemie 4
- Zobrazit více

Autor

- Horbaczewski, Jan, 1854-1942 4
- Adachi, Buntaro 1
- Adachi, Buntaro, 1865-1945 1
- Arnold, Friedrich, 1803-1890 1
- Froiep, Robert, 1804-1861 1
- Glassbach, Carl Christian, 1751- 1
- Zobrazit více

Místo uložení

- 1. lékařská fakulta 23

Jazyk

- Němčina 13
- Čeština 9
- Latina 6
- Angličtina 1
- Francouzština 1
- Žádný lingvistický obsah 1

Rok vydání

Od 0 Do 2019

POUŽÍT

LE SPECTACLE DE LA NATURE, OU ENTRETIENS SUR LES
Pluche, Antoine, 1688-1761
1733
Knihy

Katalog des Lesemuseums des medicinischen Doctoren
1888
Knihy

Sborník lékařský -: Archives bohêmes de médecine : časopis
Univerzita Karlova Lékařská fakulta, 1.
1908-2003
Noviny a časopisy

Fragment der Rede Ilg's gelegentlich der Eröffnung des
Ilg, Johann Georg (1771-1836)
1877
Knihy

Acta facultatis medicae Pragensis
[1900-1950?]
Knihy

Das Arteriensystem der Japaner
Knihy

Das Lymphgefäßsystem der Japaner
Kihara, Takusaburo
1953
Knihy

Sborník klinický: časopis pro pěstování vědy lékařské = Archives
1900-1907
Noviny a časopisy

Das Venensystem der Japaner
Adachi, Buntaro, 1865-1945
1933
Knihy

Abbildungen der Gelenke & Baender des menschlichen Körpers
Arnold, Friedrich, 1803-1890
1842
Knihy

Thesaurus Medicinae, Oder Chymischer Artzney Schatz: In
Popp, Johann, 1577-
1628
Knihy

Chemie lékařská
Knihy

Chemie lékařská
Horbaczewski, Jan, 1854-1942
1907
Knihy

Chemie lékařská
Horbaczewski, Jan, 1854-1942
1908
Knihy

Chemie lékařská
Horbaczewski, Jan, 1854-1942
1905
Knihy

Chemie lékařská
Horbaczewski, Jan, 1854-1942
1904
Knihy

Typvs Oder Register vorgehenden drey Theil deß Tractateins, vnd
1600
Knihy

Kurze Nachricht von dem Gesundbrunnen zu Steknitz
Pörner, Christian Friedrich, cinný 1770
1770
Knihy

Andr. Siegm. Marggrafs Directores und Chymici der Königl. Schrifft
Marggraf, Andreas Sigismund, 1709-
1767
Knihy

Epistola quam de iudiciis Haeni ad illustrissimum Albertum de
Haller, Albrecht von, 1708-1777
1742
Knihy

[Epitomes Omnium Galeni Pergameni operam unversam illius
Laguna, Andrés de, 1499-1560
1540
Knihy

Propagace na stránkách ústavu, popularizace

ÚSTAV VĚDECKÝCH INFORMACÍ
1. LÉKÁRSKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

O nás Služby E-zdroje Publikoční činnost Historické fondy Vydávání Návody FAQ

Digitální knihovna
Ústav dějin lékařství
Staré tisky ÚLBD
Staré tisky ÚIEM
Zajímavosti z fondu

Ústav vědeckých informací 1. LF UK a VFN

U Nemocnice 4
128 00 Praha 2
IČO 00216208
DIČ CZ00216208
Otevírací doba knihovny
Kontakty na pracovníky ÚVI
Kontakty na oddělení ÚVI
Kontakty na knihovny ústavů/klinik

Někdyjší akce
V tuto chvíli nejsou k dispozici žádné nacházející kalendář-akce.

Archív akcí

Tweety od @uzviavae @inhouavae

ÚVI Knihovna ÚVI 1 LF UK
Mili úctabek, v úterý 25. 6. 2019 bude knihovna ÚVI z technických důvodů uzavřena. Těšme se na vás opět ve středu 26. 6. 2019 v obyčejnou ústavní dobu!

ÚVI Knihovna ÚVI 1 LF UK
Létní provoz knihovny 2019 viz PI č. 12766-
provoz-4.

O nás Služby E-zdroje Publikoční činnost Historické fondy Vydávání Návody FAQ

Historické fondy 1. LF UK > Staré tisky Ústavu histologie a embryologie

Staré tisky Ústavu histologie a embryologie

Sbírka starých tisků Ústavu histologie a embryologie čítá 15 svazků, v nichž je obsaženo celkem 20 děl vydaných do roku 1800. Kozářšené o vzácné tisky vzniklé krátce poté zahrnuje 24 svazků s 29 tituly. Knihy jsou věnovány především fyziologii a anatomii včetně anatomie srovnávací, ale nalezneme zde i klasická díla antické filosofie.

Nejstarším titulem zde je anatomický atlas Juana Valverde de Hamusco *Vivae imaginis partium corporis humani aevae formis expressae* z roku 1566, dále pak Arcana naturae detecta, odborná korespondence Antonia van Leeuwenhoeka vydaná jeho vlastním nákladem roku 1695. Obě knihy zdobí bohaté mědiřity, a jsou proto zvláště cenné také po umělecké stránce.

Vzácné a staré tisky ve sbírce ÚIEM jsou pozoruhodné i tím, co víme o jejich dřívějších majitelích. Polovina svazků je označena jménem profesora Františka Karla Soudnický (1870–1955), přičemž některé tituly byly zřejmě zakoupeny ve známých antikvářských (Wilhelma Janika v Berlíně, Oswald Weigela v Lipsku, či u Davida Bormanna ve Vídni). K dalším bývalým vlastníkům knih patří mimo jiné farmakolog Emil Starckenstein (1884–1942) nebo slezský renesanční lékař Melchior Sebastian Silesius (1539–1625).

Další starý tisk, který byl v vlastnictví Knihovny histologického a embryologického ústavu, se v současnosti nachází ve fondu Ústavu dějin lékařství 1. LF, a sice Hippokratés: *Toy megaloy Ippokratoy panton ton laton konyfatoy ta eyrikostomena*, vydaný roku 1662. V této sbírce nalezneme také 3. a 6. díl *Le spectacle de la nature* se stejnými poznámkami o bývalých vlastnících, jaké má Starckensteinův 1. díl ze sbírky ÚIEM.

Staré a vzácné tisky ÚIEM jsou deponovány na Ústavu vědeckých informací 1. LF UK a VFN. Všechny tituly jsou katalogovány v **Centrálním katalogu UK** a jejich zájmy doplní odkazem na digitalizovanou kopii daného titulu. Souhrnný katalog starých a vzácných tisků je dostupný také v **textové podobě**.

Publikační činnost a účast na konferencích

Další dílčí knihovny 1. LF a tematické sbírky

ÚSTAV LÉKAŘSKÉ BIOCHEMIE A LABORATORNÍ DIAGNOSTIKY

- početně menší sbírka starých tisků
- deponováno odděleně a zpracováno
- zužitkováno know-how z práce na Ústavu dějin lékařství (katalogizováno dle stejných principů)
- dokončeno

ÚSTAV HISTOLOGIE A EMBRYOLOGIE

- analogicky s ÚLBLD, svazků více, také restaurátorský zásah větší
- staré tisky deponovány a zpracovány v katalogu CKIS
- tisky zpracovány souběžně s retrokatalogizací mladších svazků
- dokončeno

ZAHÁJENO ZPRACOVÁNÍ SBÍREK Z DĚJIN ANATOMIE